

Критика и библиография

„Когато гръмъ удари“, драма отъ П. К. Яворовъ.

Нѣма нищо по-леко отъ това да се разбие мисленно въ пухъ и прахъ едно литературно произведение съ нѣколко само думи. Но не по-трудно е и да се намѣрятъ винаги готовитѣ общи фрази, че всичко е изпълнено най-отлично — и тогава за автора не остава нищо друго, освѣнъ да почива върху лавритѣ на своята неуувѣдаема слава. Понеже пиесата на Яворовъ, като всѣко драматическо произведение, може да се разглежда отъ много страни, то една критика трѣбва да бѣде ясна прѣди всичко върху своето становище и върху голѣмината на своя масщабъ, съ който ще манипулира.

За критиката изобщо се е създадо — и, разбира се, по нейна вина — убѣждението, че тя има за цѣль да защитава или напада и то прѣди всичко личността на автора; въ този маниеръ, сходенъ на политическитѣ страсти при една низка обществена култура, е забравена нейната трудна и висока задача, да погледне което и да е литературно произведение право въ очитѣ. Не е ли ясно тогава, че критикътъ има не по-малко отъ всѣки другъ творецъ да се бори съ себе си, като се справи съ своето „азъ“, което вижда всѣко явление прѣзъ очитѣ на личната страсть и разполага най-често само съ елементарнитѣ категории на свѣтлата и тъмна оцѣнка?

I.

Едно *сравнително* проучване на произведенията, които, цитувани отъ самия авторъ (гл. списание „Приносъ“, бр. 1, стр. 4), третира въ проблема на Яворовата драма, би установило, до колко българскиятъ писателъ е самостоятеленъ и оригиналенъ въ постигнатото и разширението на този проблемъ и, слѣдователно, цѣненъ за общочовѣшката литература. Нима не къмъ туй се стреми всѣки роденъ писателъ? За него нѣма по-голѣма награда отъ тая, да може да застане смѣло до избраницитѣ на културното човѣчество и да се мѣри съ тѣхъ: така той не е само едно стъпало въ историческото развитие на домашната литература, а една отъ висшитѣ цѣли, къмъ които води пѣтьтъ на това развитие.

Вжтрѣшниятъ животъ на лицата въ новата Яворова драма е скопчанъ твърдѣ повърхностно съ външния миръ, който ги обгражда, съ всичко онова, което образува нашата „българска“ дѣйствителност. Независимо отъ славянската пасивност на Поповичъ и елементарността въ чувствата и ефектитѣ на Витановъ, дѣйстващитѣ лица